

Nr 1082

P

RACE NAUKOWE

Akademii Ekonomicznej
im. Oskara Langego we Wrocławiu

**Rachunkowość krajów
w drodze do Unii Europejskiej
– utrata wartości aktywów**

Redaktorzy naukowci

Teresa Cebrowska

Waldemar Dotkuś

Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej
im. Oskara Langego we Wrocławiu
Wrocław 2005

Spis treści

Wstęp.....	9
Ewa Walińska: Utrata wartości aktywów – ewolucja zasad ujmowania w sprawozdaniach finansowych.....	13
Daniel Zabawa: Utrata wartości środków transportu a ich umorzenie.....	27
Nadežda Ivanova: Wpływ polityki kredytowej na wartość portfela kredytowego banków komercyjnych.....	36
Anna Medne, Vita Zarinā: Zmiana wartości aktywów długoterminowych, przyczyny, rozwiązania, zgodność z międzynarodowymi standardami rachunkowości i ich wpływ na lotewskie prawo podatkowe.....	46
Edward PieliCHATy: Trwała utrata wartości instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej.....	54
Zinaida Kalnin: Realia przeszacowania rzeczowych aktywów trwałych w przedsiębiorstwach Estonii.....	61
Anna Kasperowicz: Zasada ostrożnej wyceny w usługach długoterminowych.....	69
Waldemar Dotkuś: Dylematy wyceny wartości niematerialnych i prawnych w zakładach opieki zdrowotnej.....	79
Stanisław Hońko: Istota i geniza zasady ostrożnej wyceny.....	85
Wojciech Dawid Krzeszowski: Wycena aktywów finansowych w świetle ustawy o rachunkowości oraz rozporządzenia Ministra Finansów.....	95
Michał Biernacki: Utrata wartości aktywów-zabezpieczeń w aspekcie tworzenia rezerw celowych w bankach komercyjnych.....	104
Jacek Kalinowski: Utrata wartości produkcyjnych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych – aspekt bilansowy i podatkowy... ..	110
Marzena Tatarska: Utrata wartości zapasów – odpisy aktualizujące i ich wpływ na odroczonego podatek dochodowy.....	122
Wojciech Rogowski: Utrata wartości należności według prawa bilansowego i podatkowego.....	130
Teresa Cebrowska: Przesłanki i zakres zmian w MSR 36 „Utrata wartości aktywów”.....	139
Anatolij Butko: Kapitał statutowy spółek akcyjnych i ewidencja jego zmian (na przykładzie Ukrainy).....	147
Vladimir Berezovskij, Veronika Gurko: Aktywa niematerialne – problemy ewidencji utraty wartości w rachunkowości przedsiębiorstw w Republice Białorusi.....	151
Agnieszka Herdan: Znaczenie utraty wartości aktywów w wycenie przedsiębiorstw w procesach fuzji i przejęć.....	155
Barbara Gierusz, Teresa Martyniuk: Pomiar utraty wartości środków trwałych.....	166
Aleksandra Łakomiak: Trwała utrata wartości środków trwałych – znaczenie pragmatyczne, semantyczne i syntaktyczne.....	174

Komitet Redakcyjny

Andrzej MaystaK (przewodniczący),
Tadeusz Borys, Andrzej Gospodarowicz, Jan Lichitarski,
Adam Nowicki, Zdzisław Pisz, Teresa Znamierowska

Recenzenci

Ksenia Czubakowska, Maria Gmytrasiewicz,
Kazimierz Sawicki, Jan Turyna

Redakcja wydawnicza

Aleksandra Śliwka, Joanna Świrska

Korekta

Joanna Szynal

Projekt okładki

Beata Dębska

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu
Wrocław 2005

PL ISSN 0324-8445

Druk i oprawa: Zakład Graficzny AE we Wrocławiu. Zam. 565/05

Marcin Michalak: Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych – wybrane problemy.....	184
Miłoś Tumpach, Zuzana Juhászová: Utrata wartości aktywów w ramach przepisów prawa rachunkowego obowiązujących w Słowacji.....	197
Žamila Leont'eva, Jurij Samochin: Współczesne koncepcje ewidencji aktywów zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości.....	202
Olga Bogacz-Miętka: Skutki podatkowe opisów aktualizujących wartość należności.....	208
Dorota Trzcńska: Wartości niematerialne i prawne – bilansowe i podatkowe zasady odpisywania planowanej utraty wartości.....	219
Wojciech Więclaw: Utrata wartości aktywów finansowych.....	228
Waldemar Gos: Zasady aktualizacji wartości zapasów.....	239
Tomasz Siudek: Utrata wartości aktywów w jednostkach gospodarczych.....	249
Anna Karmańska: Diagnozowanie utraty wartości aktywów w kontekście rachunkowości odpowiedzialności opartej na działaniach – komunikat problemu.....	258
Aureliá Kustiéne, Česlovas Christauskas: Influence of Internal Auditing and Problems of its Estimation and Prognosis.....	265
Adrian Ryba: Aktualizacja wartości instrumentów finansowych wyrażonych w walutach obcych.....	275
Alfred Szydelko: Koszt wytworzenia produktu jako czynnik kształtujący wielkość odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości przez produkty gotowe.....	282
Sergei Korotaev: Spadek wartości aktywów w Republice Białorusi, mechanizmy identyfikacji i zwrotu.....	289
Anna Cwiakała-Matys, Krzysztof Matys: Problem amortyzacji budynków i budowli w państwowych szkołach wyższych.....	296
Carsten Theille, Melanie Stahnke: Cele sporządzania sprawozdań finansowych w praktyce Niemiec i Wielkiej Brytanii a standardy międzynarodowe.....	301
Summaries	
Ewa Walinska: The Depreciation of Assets – the Evaluation of Presentation Rules in Financial Statements.....	25
Daniel Zabawa: Means of Transport Depreciation.....	35
Nadežda Ivanova: The Impact of the Credit Policy on the Value of the Credit Portfolio of Commercial Banks.....	45
Anna Medne, Vita Zariná: Changes of Long-Term Assets Value, Causes, Decisions, Coordination with International Standards of Accounting and their Impact on Tax Legislation of Latvia.....	53

Edward Pielichaty: Durable Loss of Value of Financial Instruments Valuated in Fair Value.....	60
Zinaida Kalnin: Problems of Revaluation of Tangible Assets in Estonian Companies.....	68
Anna Kasperowicz: Rule of Conservatism Valuation in Long-Term Services.....	78
Waldemar Dotkuś: The Dilemmas of Pricing Immaterial and Legal Values in Institutions of Wholesome Healthcare.....	84
Stanisław Honko: Substance and Genesis of Prudence Principle.....	94
Wojciech Dawid Krzeszowski: Financial Assets Valuation in the Light of the Accounting Act and the Finance Minister Ordinance.....	103
Michał Biernacki: Secure-Assets Value Loss in the Aspect of Creation the Appropriated Reserves in Commercial Banks.....	109
Jacek Kalinowski: Asset Impairment Valuation of the Fixed Tangible and Intangible Productive Assets in the Context of Accounting and Tax Regulation in Poland.....	121
Marzena Tatarska: The Depreciation of Material Values of Turnover Asset – Reassessment of Turnover Assets versus the Deferred Income Tax.....	129
Wojciech Rogowski: Value Loss of Receivables According to Accounting and Tax Law.....	138
Teresa Cebrowska: Circumstances and the Range of Changes in MSR 36 „Depreciation in Assets Value”.....	146
Anatolij Butko: Statute Capital of Public Companies and its Changes Evidence.....	150
Vladimir Berezovskij, Veronika Gurko: Non Material Assets – Problems Concerning Value Loss Evidence in Belarusian Republic Accountancy.....	154
Agnieszka Herdian: The Importance of Impairment of Assets in the Mergers and Acquisitions Valuation.....	165
Barbara Gierusz, Teresa Martyniuk: Measurement of the Depreciation of the Fixed Tangible Assets.....	173
Aleksandra Łakomiak: Permanent Loss of Capital Assets Value – Pragmatic, Semantic and Syntactic Meaning.....	183
Marcin Michalak: Non-Financial Fixed Asset Impairment – Selected Issues.....	196
Miłoś Tumpach, Zuzana Juhászová: Impairment of Assets in the Legal Framework of Accounting in Slovakia.....	201
Žamila Leont'eva, Jurij Samochin: Modern Concepts for Reforming of Accounting for Assets in Russia in Accordance with IFRS.....	207
Olga Bogacz-Miętka: Fiscal Results of Making Reserves for Bad Debt.....	218
Dorota Trzcńska: Intangible Fixed Assets – Accounting and Fiscal Rules of Planned Depreciation.....	227

Wojciech Więclaw: The Depreciation of Financial Assets.....	238
Waldemar Gos: The Rules of Stock Revaluation.....	248
Tomasz Siudek: Devaluation of Assets in Business Entities.....	257
Anna Karmańska: The Diagnosis of the Depreciation of Assets Value in the Context of Activity-Based Accounting.....	264
Aureliá Kustiené, Česlovas Christauskas: Wpływ audytu wewnętrznego, problemy jego oceny i prognozy.....	274
Adrian Ryba: Re-Measurement of Foreign Currency Denominated Finan- cial Instruments.....	281
Alfred Szydelko: Cost of Product Manufacturing as a Factor which Affects the Valuation Allowance Caused by Depreciation of Inventory.....	288
Sergei Korotaev: Loss of Assets Value in the Republic of Belarus – Identification and Cost Reimbursement Mechanism	295
Anna Ćwiakala-Matys, Krzysztof Matys: A Problem of the Depreciation of Buildings and Building Structures in High Public Schools.....	300
Carsten Theile, Melanie Stahnke: Aims of Making Financial Statements in German and Great Britain Practice versus International Standards.....	315

Wstęp

Proces jednoczenia się Europy, przepływy kapitałowe i zasobowe, postępująca globalizacja i związane z nimi rozszerzanie się rynków powodują, że rosnąca rola rachunkowości jako międzynarodowego języka biznesu, dzięki któremu informacje o spółkach mogą być zrozumiałe i porównywalne. Aby tak się stało, w rachunkowości jest konieczne posługiwanie się uznanymi, wspólnie akceptowanymi zasadami pomiaru, wyceny i prezentacji danych.

Przyjęcie jednolitych koncepcji ujmowania i prezentacji majątku, kapitałów i wyniku finansowego pozwala na stworzenie systemu, w którym generowane informacje sprawozdawcze cechuje wysoki poziom wiarygodności i przejrzystości (transparentności), co jest determinantą ich użyteczności w procesach decyzyjnych. Taką koncepcją zharmonizowanego, jednolitego rozumienia składników, wyników i transakcji są Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), tworzące „Stabilną Platformę” rachunkowości.

Od roku 2005 spółki notowane na giełdach w Unii Europejskiej, Australii i niektórych innych krajach sporządzają skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF. Wprowadzenie obligatoryjności stosowania MSSF powoduje, że zmienia się podstawa sprawozdawczości giełdowej, co oznacza ogromne przeobrażenia w rachunkowości. Dotyczy to szczególnie krajów, których członkostwo w Unii, podobnie jak obecność Polski w strukturach unijnych, nie liczy się jeszcze w latach.

Zmiany podejścia do rozumienia treści ekonomicznych kategorii, będącej przedmiotem rachunkowości, stosowanych koncepcji i zasad wyceny, ujmowania, ujawniania składników i transakcji w sprawozdaniach finansowych, są od lat przedmiotem badań i dyskusji na wielu sympozjach i konferencjach naukowych.

Badania naukowe nad szeroko rozumianymi normami rachunkowości (krajowymi i międzynarodowymi) podjęte zostały przed pięciu laty przez Katedrę Rachunkowości Finansowej i Kontroli Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Do udziału w nich zaproszono naukowców z wszystkich ośrodków akademickich w kraju i za granicą, głównie z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, ubiegających się o przystąpienie do Unii Europejskiej. Wyniki badań publikowano w formie artykułów w Pracach Naukowych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Dotyczyły one kolejno:

- zakresu i przedmiotu prawnej i zawodowej standaryzacji rachunkowości norm oraz przyjętych koncepcji zasad ujmowania kapitału i polityki bilansowej jednostki,
- metod wyceny akceptowanych w rachunkowości ze szczególnym uwzględnieniem problemów ustalania wartości godziwej,

W praktyce krajowej aktywa niematerialne są uznawane za przedmiot rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, co znalazło swoje odzwierciedlenie w prawie Republiki Białorusi. Jednakże w rachunkowości krajowej wciąż jeszcze istnieją nierozwiązane problemy w obszarze wyceny danych obiektów. Naszym zdaniem, w dalszej perspektywie przy opracowywaniu bazy normatywno-prawnej należy uwzględnić doświadczenia światowej praktyki rachunkowości i pozwolić firmom na coroczne kontrolowanie utraty wartości aktywów niematerialnych z wykorzystaniem zróżnicowanego podejścia ze względu na ich specyfikę.

Literatura

- Meždunarodnye standarty finansovoj otkrosmosti* 1999, izd. Askeri-Assa, Moskva 1999.
Slovar sovremennykh ekonomičeskikh i pravovykh terminov, red. V.N. Šimova, V.S. Kamenkova, Amalfea, Minsk 2002.
 Chimitenko G., *Vopros-otvet //Glavnyj buchalter*, „Promyšlennost” 2002, nr 1.

NON MATERIAL ASSETS – PROBLEMS CONCERNING VALUE LOSS EVIDENCE IN BELARUSIAN REPUBLIC ACCOUNTANCY

Summary

In practice, the non-material assets are known as an accountant course, which has impacted the law of Belarusian Republic.

However, in state accountancy there are still unsolved problems in the area of such objects valuation. In our opinion, in further perspective by compilation of law topics, there should be taken into account the experience of world accountancy practice, and the companies should be allowed to make yearly tests in the field of assets value non-material losses, by using differentiate approach including its specific subject.

Rachunkowość krajów w drodze do Unii Europejskiej
 – utrata wartości aktywów

Agnieszka Herdan

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

ZNACZENIE UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW W WYCENIE PRZEDSIĘBIORSTW W PROCESACH FUZJI I PRZEJĘĆ

1. Wstęp

Globalizacja gospodarki światowej, zmieniające się warunki prowadzenia działalności gospodarczej, coraz swobodniejszy przepływ kapitałów sprawiają, że fuzje i przejęcia stają się charakterystyczną cechą współczesnej gospodarki.

Rozwój rynku kapitałowego w Polsce niesie za sobą nasilenie procesów fuzji i przejęć. Przedsiębiorstwa polskie podlegają takim samym regułom, jak firmy działające w rozwiniętych gospodarkach rynkowych¹. Wiąże się to z postępowaniem przedsiębiorstwa jako swobodnego towaru, który zmienia właścicieli w wyniku transakcji kupna-sprzedaży. Kluczowym elementem tej transakcji jest określenie ceny, czyli dokonanie pomiaru wartości przedsiębiorstwa.

Jak podkreśla Z. Luty, „wartość płynnie w czasie. Kształtuje się w stosunkach wymiennych rzeczy, na rynku stworzonym przez określoną grupę społeczną. Determinanty wymiany nie są stałe, lecz permanentnie dostosowują relacje rynkowe do poziomu równowagi popytowo-podażowej” [Luty 2001, s. 116]. To sprawia, że na wartość przedsiębiorstwa ma wpływ wiele różnorodnych czynników. W przypadku fuzji i przejęć bardzo często jest ona zdeteterminowana siłą związku pomiędzy wartością użytkową, przydatnością oraz skłonnością do nabycia rzeczy.

Celem fuzji i przejęć jest uzyskanie nowych, dodatkowych korzyści określanych często jako efekt synergii. Może on się przejawiać w różnych dziedzinach,

¹ Badania przeprowadzone przez firmę Pricewaterhouse Coopers, dotyczące rynku fuzji i przejęć w 2002 r. w Europie Środkowo-Wschodniej, wykazały, że to właśnie w Polsce ujawniono największą liczbę transakcji. Wartość tego rynku w Polsce w 2002 r. wyniosła 3,1 mld USD, http://www.pwcglobal.com/pl/pol/ins-sol/publ/2003/m&a_survey.html, <http://www.pwcglobal.com/pl/pol/about/press-rm/experts>.

np. w zwiększeniu udziału w rynku, dywersyfikacji ryzyka działalności, obniżki kosztów itd.

Fuzje i przejęcia są procesami wielopłaszczyznowymi, wywołującymi zmiany we wszystkich obszarach funkcjonowania łączących się przedsiębiorstw. Złożoność oraz niepewność tych procesów powodują, że wiele z nich nie przynosi jednak oczekiwanych efektów. Trudno jest wszak jednoznacznie określić powod. Być może jedną z przyczyn jest nieprawidłowo przeprowadzona wycena łączących się podmiotów.

2. Ogólna charakterystyka metod wyceny przedsiębiorstw

Wycena przedsiębiorstwa może obejmować swoim zasięgiem różnicowane zakresy i obszary. Wiąże się one z różnymi składnikami tworzącymi wartość przedsiębiorstwa oraz determinantami tej wartości. W literaturze przedmiotu spotykać można różne sposoby postrzegania wartości przedsiębiorstwa oraz elementów ją tworzących. Znalazło to swoje odbicie w wielości klasyfikacji metod wyceny przedsiębiorstw.

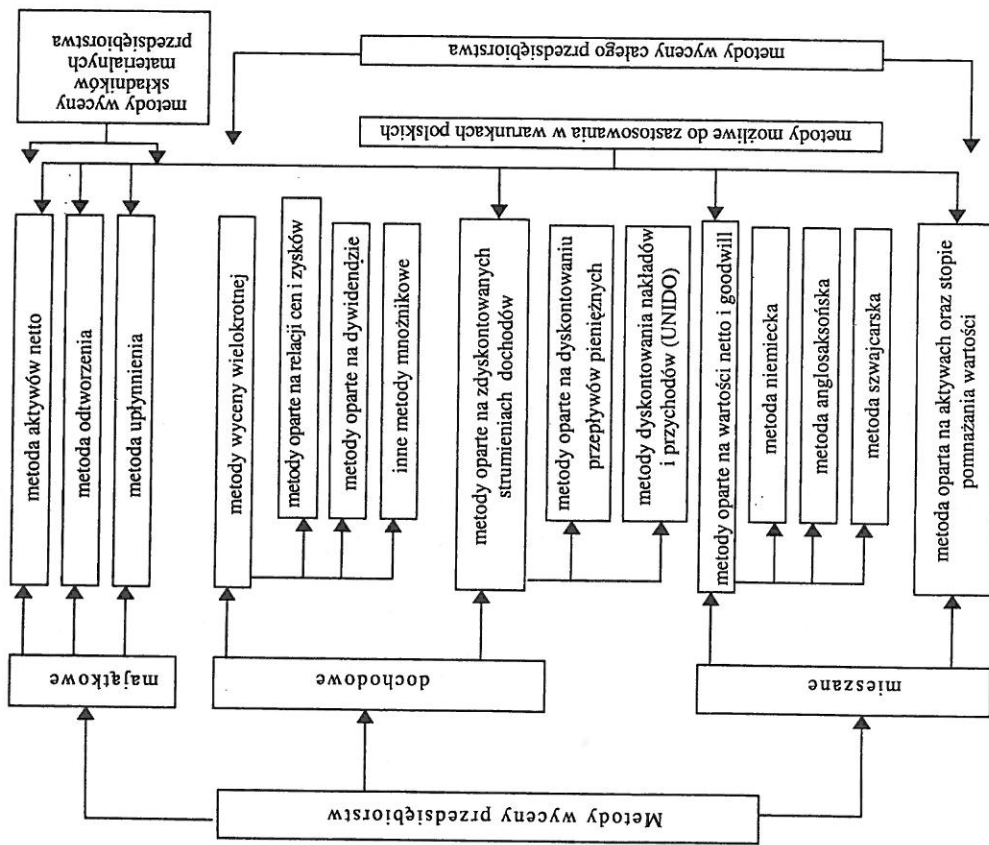
Podstawowym podziałem metod wyceny jest wyróżnienie metod majątkowych i metod dochodowych [Zarzecki 1999, s. 54]. Wynika on z odmiennego podejścia do wartości przedsiębiorstwa. W świetle koncepcji majątkowych przedmiotem wyceny jest majątek przedsiębiorstwa. Wartość przedsiębiorstwa jest tu zatem postrzegana jako jego substancja materialna, czyli to, co znajduje swoje odzwierciedlenie w aktywach przedsiębiorstwa².

W podejściu dochodowym przedmiotem pomiaru jest zdolność przedsiębiorstwa do generowania nadwyżek pieniężnych. Zakłada ono, iż o wartości przedsiębiorstwa decyduje wielkość dochodów i innych korzyści, które to przedsiębiorstwo przyniesie jego właścicielom. Podstawą oceny przedsiębiorstwa przez potencjalnych nabywców jest zatem jego zdolność do generowania dochodów. W ramach wartości przedsiębiorstwa uwzględnia się wpływ elementów pozamaterialnych, wynikających ze stopnia zorganizowania w przedsiębiorstwie środków i czynników produkcji, umożliwiających ich wykorzystanie, a tym samym decydujących o zdolności przedsiębiorstwa do pomiaru zainwestowanego w nie kapitału [Borowiecki i in. 2002, s. 55].

Uzupełnienie wspomnianych metod stanowi grupa metod mieszanych. Powstały one z połączenia podejść majątkowego oraz dochodowego, a charakteryzują się największym wewnętrznym zróżnicowaniem. Wśród nich znajdują się zarówno proste średnie wyznaczone na podstawie wcześniej przeprowadzonych szacunków wartości z wykorzystaniem podejścia dochodowego i majątkowego (metoda berliń-

² Należy zwrócić uwagę, że niektórzy autorzy amerykańscy nie przywiązują dużej uwagi do podejścia majątkowego, tym samym w ogóle nie wyróżniają oni metod majątkowych jako metod mogących posłużyć do wyceny przedsiębiorstw. Skupiają się przede wszystkim na metodach dochodowych oraz porównawczych, a także metodach wykorzystujących rachunek opcyjny.

ska, metoda szwajcarska), jak i bardziej wysublimowane metody, prowadzące się do szacowania dodatkowej wartości ponad wartość majątkową (różne warianty metody nadwyżki zysków) [Zarzecki 1999, s. 325]. Klasyfikację metod wyceny przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Klasyfikacja metod wyceny ze względu na przedmiot wyceny

Źródło: [Antoliak 2004, s. 67].

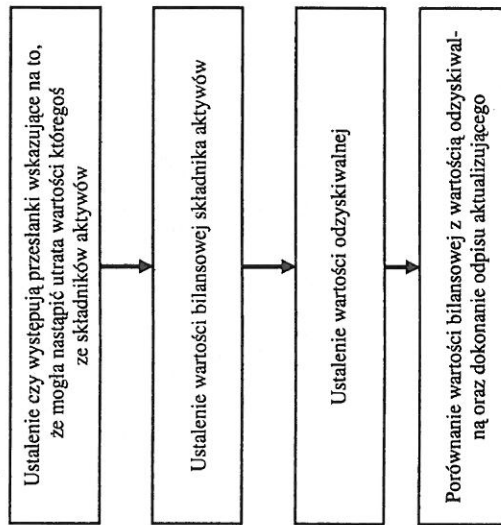
Każda z metod wyceny ma zarówno zalety, jak i wady. Dlatego też najczęściej w procesach fuzji i przejęć wykorzystuje się kilka metod wyceny. Do najprostszych i najtańszych metod wyceny są zaliczane metody majątkowe. Wartość przedsiębiorstwa uzyskana dzięki takiemu podejściu jest wykorzystywana w szeroki i różnicowany sposób w procesie wyceny przedsiębiorstwa. Ponadto pełni ona dodatkowo wiele istotnych funkcji, m.in. [Jaki 2000, s. 127-128]:

- jest elementem licznych metod wyceny w ramach podejścia mieszanego,
- stanowi wielkość porównawczą dla wartości przedsiębiorstwa opartej na jego przyszłych dochodach,
- jest podstawą do oszacowania wielkości odpisów amortyzacyjnych w celu prognozowania przyszłych dochodów przedsiębiorstwa,
- wskazuje na ewentualne przyszłe potrzeby przedsiębiorstwa dotyczące nakładów na inwestycje.

3. Trwała utrata wartości aktywów

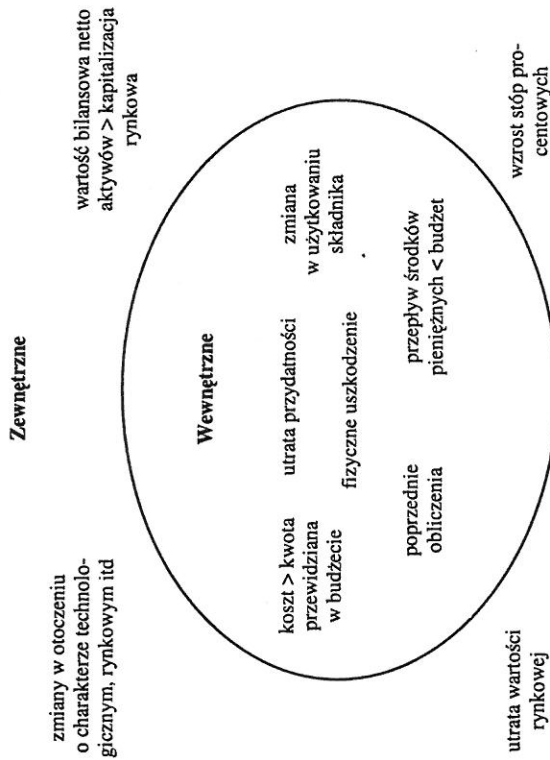
Określenie „trwała utrata wartości aktywów” najczęściej jest utożsamiane z rzeczowym majątkiem trwałym oraz wartościami niematerialnymi i prawnymi [Pisarski 2004]. Jednak pojęcie to odnosi się także do innych kategorii aktywów, np.: należności długo- i krótkoterminowych inwestycji, zapasów itd.

Analiza dotycząca utraty wartości aktywów składa się z czterech kroków, co przedstawiono na rys. 2.

Rys. 2. Etapy analizy utraty wartości aktywów
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Kędzia, Ratajczak].

W pierwszym etapie następuje ustalenie, czy zaistniały przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś ze składników aktywów. Utrata ta może być spowodowana przez czynniki zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne (zob. rys. 3).

Rys. 3. Czynniki wpływające na utratę wartości aktywów
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Program partnerzy...].

Jeżeli okaże się, że występują jakiegokolwiek przesłanki utraty wartości aktywów, konieczne jest ustalenie wartości bilansowej tych składników. Polega ono na skorygowaniu wartości początkowej o dotychczasowe umorzenie oraz łączną wartość dotychczas dokonanych odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości [MSR 36 ... 1999].

W etapie trzecim następuje ustalenie wartości odzyskiwalnej. Wartość odzyskiwalna odpowiada cenie sprzedaży netto składnika aktywów lub jego wartości użytkowej, zależnie od tego, która z nich jest wyższa [Kędzia, Ratajczak].

Określenie ceny sprzedaży netto może być dokonane na podstawie [Kędzia, Ratajczak]:

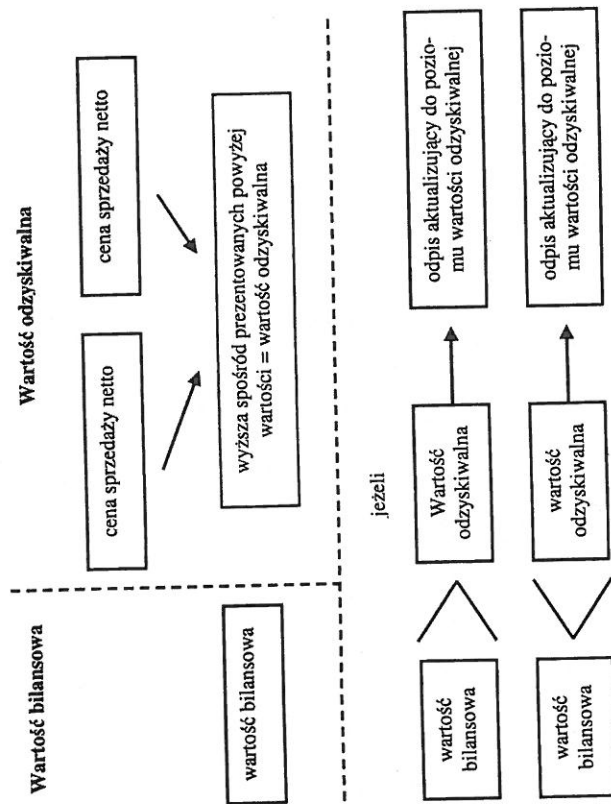
- ważnej umowy kupna-sprzedaży zawartej na warunkach rynkowych, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi stronami transakcji,
- ceny rynkowej składnika aktywów, jeśli mamy do czynienia ze składnikiem aktywów znajdującym się w obrocie na aktywnym rynku,

– ceny, po jakiej ostatnio dokonano transakcji, pod warunkiem, że pomiędzy datą tej transakcji a dniem dokonywania szacunków nie nastąpiły znaczne zmiany warunkowań gospodarczych.

Jeżeli określenie ceny sprzedaży netto składnika aktywów nie jest z pewnych przyczyn możliwe, za wartość odzyskiwalną składnika aktywów należy przyjąć jego wartość użytkową.

Określenie wartości użytkowej danego składnika aktywów polega na oszacowaniu przyszłych wpływów i wydatków pieniężnych pochodzących z dalszego użytkowania składnika aktywów oraz z tytułu jego ostatecznego zbycia przy użyciu, oraz zdyskontowanych przyszłych przepływów środków pieniężnych [Kędzia, Ratajczak].

Po określeniu wartości odzyskiwalnej następuje jej porównanie z wartością bilansową oraz dokonanie odpisu aktualizującego. Jeśli wartość odzyskiwalna danego składnika aktywów jest niższa od jego bieżącej wartości bilansowej, to wartość bilansową należy obniżyć do poziomu jego wartości odzyskiwalnej. Proces ustalania odpisu aktualizacyjnego przedstawia rys. 4.

Rys. 4. Sposób ustalania odpisu aktualizacyjnego

Źródło: [Kędzia, Ratajczak].

Odpis obciąża koszty okresu, w którym stwierdzono utratę wartości składnika aktywów. Jeżeli mamy do czynienia ze składnikiem przeliczanym stosownie do postanowień MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, obniżenie wartości bilansowej środka trwałego następuje w korespondencji z kapitałem z aktualizacji wyceny (w części odnoszącej się do danego składnika aktywów), a dopiero część odpisu aktualizującego przewyższająca wartość nadwyżki z przeliczania jest odnoszona w koszty okresu. Wpływ wybranych kategorii aktywów jednostki na sprawozdania finansowe przedstawia rys. 5.

Według uregulowań zarówno polskiej ustawy o rachunkowości, jak i Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, informacje dotyczące utraty wartości aktywów powinny być zawarte w sprawozdaniu finansowym jednostki gospodarczej.

Zgodnie z MSR 36, jednostka gospodarcza powinna ujawnić w sprawozdaniu finansowym następujące informacje w podziale na poszczególne klasy aktywów [MSR 36 ... 1999, §113]:

- kwotę odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujętą w rachunku zysków i strat w ciągu okresu oraz pozycję (pozycje) rachunku zysków i strat, do której opis aktualizujący z tytułu utraty wartości został włączony,
- kwotę odwrócenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujętą w rachunku zysków i strat w ciągu okresu oraz pozycję (pozycje) rachunku zysków i strat, z której dokonano odwrócenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości,
- kwotę odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości, która w ciągu okresu została odniesiona bezpośrednio na kapitał własny,
- kwotę odwrócenia odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości, która w ciągu okresu została odniesiona bezpośrednio na kapitał własny.

4. Znaczenie utraty wartości aktywów w wycenie w procesach fuzji i przejęć

Kluczowym elementem każdej transakcji fuzji czy przejęcia jest określenie łączących się lub przejmowanych wartości firmy. Wycena firm jest podstawą określenia parytetu wymiany lub ceny, którą można zaofiarować za przejmowaną spółkę.

Podmioty gospodarcze, chcąc wycenić firmy, które mają być celem fuzji czy przejęcia, mogą wykorzystywać wiele różnych metod. Metody te charakteryzują się zróżnicowanym stopniem trudności obliczeń oraz wiarygodności uzyskanych rezultatów. Wszystkie z nich mają zarówno zalety, jak i wady, dlatego też spółki przy wycenie przedsiębiorstw wykorzystują równoległe kilka z nich.

Trwała utrata wartości aktywów ma największe znaczenie w przypadku wycen dokonywanych według grupy metod majątkowych³. Opierają się one na informacjach zawartych w bilansie, w związku z tym utrata wartości aktywów ma bezpośredni wpływ na wartość przedsiębiorstwa oszacowaną tymi metodami. Najprostszą z tych metod jest metoda księgowa. Jej podstawą są dane wykazywane w bilansie przedsiębiorstwa, a zatem wartości uzyskiwane tą metodą są rezultatem obowiązujących zasad rachunkowości dotyczących wyceny poszczególnych pozycji aktywów i pasywów bilansu. To sprawia, że niezwykle istotną staje się pewność prawidłowości wyceny składników bilansowych oraz uwzględnienia w niej utraty wartości aktywów.

Drugą z metod księgowych jest metoda księgowa skorygowana, pozwalająca na wyeliminowanie niedoskonałości metody księgowej dzięki aktualizacji i korekcie księgowych wartości zarówno środków trwałych, jak i innych składników aktywów oraz składników pasywów wycenianego przedsiębiorstwa. Celem tych korekt jest, z jednej strony, maksymalne zbliżenie wartości majątku przedsiębiorstwa do jego wartości rynkowej, z drugiej zaś – uwzględnienie wszelkich zobowiązań, jako czynników pomniejszających wartość majątkową przedsiębiorstwa. Zakres i charakter tego rodzaju korekt są bezpośrednio uzależnione od stopnia sformalizowania całego procesu.

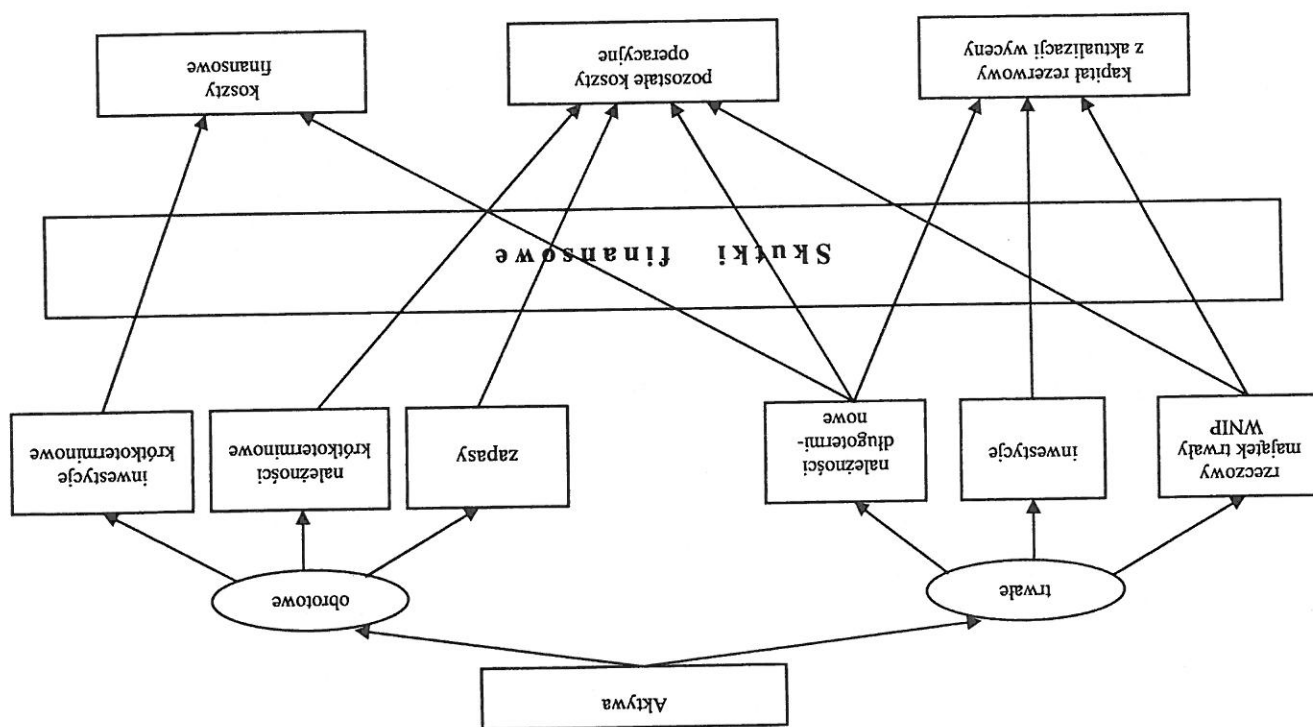
Poprawność i efektywność dokonywanych korekt zależą przede wszystkim od dostępności do informacji spółek obejmujących czy też łączących się. W wyceinach o charakterze nieformalnym, co często ma miejsce w sytuacji przejęć, korekty te mogą mieć ograniczony charakter.

Również w metodzie odwróconej wariantu pośredniego (metoda wskaźnikowa indeksowa), która polega na przemnożeniu wartości księgowej brutto przez właściwy indeks zmiany cen, odpowiadający rodzajowi obiektu, utrata wartości aktywów ma bezpośredni wpływ na uzyskiwane wyniki.

Wartość przedsiębiorstwa uzyskana po zastosowaniu podejścia majątkowego jest często i w różnicowany sposób wykorzystywana w procesie dokonywania wycen przedsiębiorstwa. Spełnia ona bowiem jeszcze raz wymieniać te funkcje, o których wspomniano wcześniej. Warto jednak jeszcze raz wymienić te funkcje, uzupełniając ich listę nowymi, mianowicie [Jaki 2000, s. 127-128]:

- jest elementem licznych metod wyceny w ramach podejścia mieszanego,
- stanowi wielkość porównawczą dla wartości przedsiębiorstwa opartej na jego przyszłych dochodach,
- jest podstawą do oszacowania wielkości odpisów amortyzacyjnych w celu prognozowania przyszłych dochodów przedsiębiorstwa,
- jest podstawą pomiaru rentowności przedsiębiorstwa,

³ Spółki bardzo często wykorzystują metody majątkowe, głównie ze względu na ich niską pracochłonność, prostotę obliczeniową oraz łatwość interpretacji i porównań wyników.

Rys. 5. Korekta wartości wybranych kategorii aktywów jednostki

Zródło: opracowanie własne na podstawie: [Pisarski].

– stanowi wartość kapitału zaangażowanego przez właścicieli przedsiębiorstwa, wskazuje na ewentualne przyszłe potrzeby przedsiębiorstwa dotyczące nakładów na inwestycje.

Ponadto nie należy zapominać, że utrata wartości aktywów wpływa nie tylko na wartości wykazywane w bilansie, ale również na elementy rachunku zysków i strat (zob. rys. 5). To sprawia, że trwała utrata aktywów pośrednio wpływa na wyniki różnych metod wyceny podmiotów biorących udział w transakcji fuzji i przejęć.

5. Podsumowanie

1. Fuzje i przejęcia stały się typowymi zjawiskami współczesnej gospodarki.
2. Podstawowym celem tych transakcji jest osiągnięcie nowych dodatkowych efektów, zwanych efektami synergii.
3. Jednym z podstawowych elementów procesów fuzji i przejęć jest wycena łączących się przedsiębiorstw, umożliwiająca kalkulację parytetów wymiany czy też ceny nabycia.
4. Wyceny te są dokonywane z użyciem różnych metod. Najczęściej jednak wykorzystuje się kilka metod równolegle.
5. Zmieniające się warunki ekonomiczne, szybki postęp technologiczny sprawiają, że wartość majątku przedsiębiorstwa ulega ciągłym zmianom. Mają na to wpływ czynniki zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne.
6. Trwała utrata wartości aktywów, która powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych, ma istotny wpływ na poprawność dokonywanych wycen.
7. Duże znaczenie w metodach księgowych i mieszanych ma prawidłowa korekta z tytułu trwałej utraty wartości aktywów.

Literatura

- Antolak L., *Wycena przedsiębiorstwa w procesach fuzji i przejęć (na przykładzie spółki EMAX SA)* praca magisterska, Instytut Ekonomii i Zarządzania, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2004.
- Borowiecki R., Czaja J., Jaki A., Kulczycki M., *Metody i systemy wyceny przedsiębiorstw*, TWIGGER, Warszawa 2002.
- <http://www.pwcglobal.com/pl/pol/about/press-rm/experts>.
- http://www.pwcglobal.com/pl/pol/ins-sol/publ/2003/m&a_survey.html.
- Jaki A., *Wycena przedsiębiorstwa – pomiar i ocena wartości*, Zakamycze, Kraków 2000.
- Kędzia P., Ratajczak M., *Utrata wartości aktywów – MSR 36. Nowoczesne narzędzie rachunkowości*, <http://www.frackowiak.com.pl/pl/audyt14.php>.
- Kufel M., *Metody wyceny przedsiębiorstw*, Wyd. „Park”, Bielsko-Biała 1992.
- Luty Z., *Problemy wyceny w jednostkach gospodarczych*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 4(60), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce – Rada Naukowa, Warszawa 2001.

MSR 36. *Utrata wartości aktywów*; Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999, International Accounting Standards Committee, London 1999.

Pisarski W., *Wycena i prezentacja aktywów bilansu a odpisy aktualizujące ich wartość*, materiały seminaryjne, http://www.eko-ilans.com.pl/pliki/seminarium_05.01.04.doc.

Program Partnerzy na rzecz Stabilności Finansowej – ustrata wartości aktywów a rezerwy w świetle MSR 36 i MSR 37, http://www.kibr.org.pl/index2_7.phtml?#s3.

Zarzecki D., *Metody wyceny przedsiębiorstw*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1999.

THE IMPORTANCE OF IMPAIRMENT OF ASSETS IN THE MERGERS AND ACQUISITIONS VALUATION

Summary

The globalization of economy leads to the more and more free flow of capital and cause that mergers and acquisitions are the characteristic features of the XXI centuries economies. The main goals of mergers and acquisitions processes is achieving the new additional benefits often named as a synergy effect. The complexity and uncertainty of this processes cause that they often do not achieve the expected results. In many cases it is difficult to univocally tell why. The proper estimation of financial report information has the significant influence on the correctness of the valuation. The impairment of assets may have the direct or indirect influence on the valuation process.